

V A R P A S

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Mūsų rašyba.

Pasirodžius Kriausaičio gramatikai, mes įvedėm rašybon tulas atmainas. Čion mes suvedame bent svarbesniasias atmainas ir taisykles.

I. Daiktavardžiai reikia linksniuot prisiulomu Kriausaičio gramatikos budu, kaip nurodyta pavyzdžių linksniavime, padarius šias atmainas:

1. III. linksniavime daugskaitos vardininke ir šauksmininke perkeisti galunę *ys* į *is* (sul. § 23, c);
2. IV. linksniavime daugskaitos vardininke ir šauksmininke perkeisti *ūs* į *ūs* (sulg. § 23, c).

Pasirgėjimai. 1. Vietininke vienskaitos ir daugskaitos I, III ir V-jo linksniavimo vartosime senąją formą *yje* — *yse* (o ne *ije* — *ise*), pvz.: *akyje* — *akyse*, *mėnesyje* — *mėnesyse*.

2. nurodytą §§ 35, 37 ir 39 sutrumpinimo budą susiauriname sulyg atmetimo *e* vietininke, nevertodami apostrofo, pvz.: *akyje* — *akyi*, *šalyje* — *šalyi*, *svečiuose* — *svečiuos*, *rankoje* — *rankoj*, (o ne *aky*, *šaly*, *rankō*)

II. Budvardžiai reikia linksniuoti, kaip nurodyta Kriausaičio gramatikoje pavyzdžių linksniavime, padarius šias atmainas:

1. III. linksniavime vyriškos gimties daugskaitos vardininke perkeisti galunę *us* į *ūs*, kaip nurodyta § 23, c;
2. dvilypuotuose budvardžiuose moteriškos gimties vienskaitos įrankininke ir daugskaitos priekininke paliekame senasias formas (be nosinių), pvz.: (su) baltąja, geresniaja — baltasias, geresniasias;
3. dvilypuotuose budvardžiuose vyriškos gimties daugskaitos vardininke vartosime vieną formą *jei*, pvz.: *baltiejei*, *didiejei*.

III. Skaitvardžiai:

1. vartoti *tris* (o ne *trys*);
2. daugskaitos vardininke skaitvardžiai turi galunę *is* (o ne *ys*), pvz.: *penkios dešimtis*;
3. greta pilnosios formos vartojame ir sutrumpintą, pvz.: *penkiasdešimt* (§ 65, i).

IV. Išvardžiai reik linksniuoti, kaip nurodyta gramatikoje, pertaisius:

1. vienskaitos vardininke ir daugskaitos įrankininke ir daugskaitos priekininke *a* į *a*, pvz.: *ja*, *ta*, *šia* — *jas*, *tas*, *šias*;
2. rašyti *patis*, o ne *patys* (sulg. § 23, c).

V. Veiksmazodžiai su savo formomis yra rašomi taip, kaip nurodyta gramatikoje pavyzdžių sąjungojime, pvz.: *suk*, *suki* (o ne *sukk*, *sukki*), *suksiąs*, *ianti* (o ne *sukseš*, *suksenti*) etc.

VI. Priebalsių įstatymai:

1. Balsingųjų priebalsių (*b, g,*) mėš neperdirbame į bebalses (*p, k*), nors ištariame jas kaip bebalses, pvz.: *lobstu, augštas* (o ne lopstu, ankštas);

Balsingųjų *z, ž* prieš bebalses *k, t* neperdirbame į *s, š*, pvz.: *oška, vežti, veždamas, bruzti* (o ne oška, vešti, vešdamas, brusti).

2. priebalsės *s, š, ž*, susitikusios žodžių viduryje su *s* išvirsta į *s š* pvz.: *knisiu* (knis-siu), *luštu* (luž-stu), *grīštu* (grīž-stu);
3. Priebalsė *n* prieš *j, l, m, n, r, s, š, ž*, ir *v* daugelyje tarmių visai išnyksta, pailginusi esančiąją prieš ją balse, pvz.: *sąjunga, sąvaitė, sąsiu*.

Priebalsė *n* prieš visas kitas priebalses, išskyrus augščiaus minėtusias, t. y. prieš *b, c, č, d, g, k, p, t* ir *z* neišnyksta, pvz.: *grinčia, sandara, sanprotauti, sandarbininkas*.

4. Priebalsės *g* ir *k* žodžių viduryje prieš *k* iškrinta, pvz.: *suk* arba *suki* (iš suk-k, suk-ki), *bėk* arba *bėki* (iš bėgk, bėg-ki).
5. Priebalsės *d* ir *t* ne tik prieš *t*, bet ir prieš *d* perkeičiame į *s* (nors garsas *s* prieš *d* skamba iš dalies kaip *z*), pvz.: *mesti* (met-ti), *mesdamas* (met-damas), *vesti* (ved-ti), *veddamas* (ved-damas).

6. Priebalsės *zg* ne tik prieš *k* ir *t*, bet ir prieš *d* perkeičiame į *gs*, prieš *s* — į *g* pvz.: *mezgu, megsk, megsti, megsdinti*.*)

Priebalsės *sk* ne tik prieš *k* ir *t* bet ir prieš *d* perkeičiame į *ks*, prieš *s* į *k*, pvz.: *dreskiu, drėksk, drėksti, drėksdinti*.

Mėš rašome: *sanprotauti, mesdamas, veddamas, megsdamas, drėksdamas*, (o ne samprotauti, mezdamas, vezdamas, megzdamas, drėkzdamas), pasiremdami ne tiek ant moksliskų kiek ant praktiskų motyvų (žr. apie padarymą bendralaikio veiksmavardžio — § 93, c).

Pasiremdami ant tų pat motyvų neįvedame rašybon nė *ū*, nė *ts*, nė *tš*.

Red.

Žemaičių karės daina.

Vėl gaudžia jau ragas Keistučio —
Sens kunigs ant puotos vadina;
Bet puota ne linksmo Ragučio . . .
Ei, vyrai! Tai priešis selina;
Ne debesjs plaukia nuog juros,
Ne aitvars atprunkščia ugninis —
Tai knechtus ten veda komturas,
Tai kryžius ten žvilga kraujinis.
Ei, arai! Dėl garbės tėvynės
Sutrinsim tas gaujas žudonų;
Lai Nemuno vilnjs plieninės,
Neš broliams jų grobį lavonų.

*) Žr. § 224, k, § 19.

Ei, pirmyn, sunau Perkuno!
Stverkie skydus ir kardus,
Drąsiai krisk ant to siaubuno,
Skerskie, tremkie jo rindus!

Jo pilis net lužta nuo grobių,
Ką plėšia mus kraštui kasdieną;
Sprangisim męs jį savo lobiu,
Atlygisim skausmą kiekvieną.
Kad, skriaudas nuplovę kraujuose,
Sugrįšim gyvi ir laimingi,
Penkis iš ricierių liepsnose
Dievams atiduosim dėkingi.

Ei, pirmyn, sunau Perkuno!
Stverkie skydus ir kardus,
Drąsiai krisk ant to siaubuno,
Skerskie, tremkie jo rindus!

Nesnauskit ten, broliai Augštiečiai,
Budėkit ir laukit tik laiko;
Jūs, sėbrai, Palaučiai, Kriviečiai,
Galąskit bardisius pataiku.

Mus Vytautas — aras tai vėjo,
O nér kur sparnų jam išsklėsti;
Pašauks jis ant kruvinų dėjų,
Kad tėviškės dangų prašviesti.

Kaip audra užgriusime carą,
Križioką in purvus sumalsim,
Už jurių išvysim tatarą — ,
Jį kunigu svieto pakelsim!

Ei, pirmyn, vaikai Perkuno!
Stverkie skydus ir kardus;
Drąsiai pulkit ant siaubuno,
Skerskit, tremkit jo rindus!

(Pagal lenkišką.)

V. Gintautis.

Iš mūsų kalbų.

— Tai žmonės bunda iš miego — sakau aš, paaikškindamas savo kaimynui, bedejuojuant jam dėl neramios mūsų žmonių dvasios.

— Teisybė, bunda . . . — nenoroms sutiko mano kaimynas. — Bet ir tai teisybė — ko, rodos, neturėtų but — kad bebundant greit ir laimingai žmonėms limpa visokios pasileidimo dorybės, lyg tame visas dalykas būtų.

— Kokias tas „dorybes“ tamsta meni, nesuprantu? — paklausiau stebėdamas.

— Čia mano kaimynas benkiek šypsodamos ir žymiai žiurėdamas man į veidą, lyg norėdamas pasakyt: koks tamsta nekaltas, tikrai atsakė:

— Kadangi žmonės atsibunda žadinami, ir juo labiau aikvojams jų pavergtas padėjims, juo greičiau jie bunda, tai geriau bus pažiu-

rėjus, kuo žadinami, vardan ko kviečiame prie darbo pasitikint geresne ateitimi.

— Aa, kuo žadina „Ukininkas“ ir „Varpas“? Teip?

— Teip.

— Puiku, kokias randi tę „dorybes“? — skubiuos klausti, lyg prijausdams kažko neprasto.

— Nekažikas bus suprasti, — pasididžiuojamu balsu pradėjo kaimynas, — jog plėsti žmonėms tikėjimą, kurs vienui - vienas kolaik jiems tesuprantamas, be kurio jie neišmano nė šio gyvenimo nė ano, bus vistiek, ką ardyt jų gyvenimo pamatą. Tik tas, kurs žmonių nepažįsta, kurs nemato, jog viskas pas juos prasideda nuo tikėjimo ir daros vardan tikėjimo, tas tegali abejokai žiūrėti į žmonių tikėjimą ir matyt jame ne gyvenimo tikslą, o menkniekį.

— Bet kas iš jų plėšia jų tikėjimą, sakyk man tamsta?

— Kas? . . . Tamsta pirmą kartą girdi? — piktai nusišypsojo kaimynas ir karštai ir sprendžiamai, lyg trindamas priešininką į smulkius miltus, pranešė: Ar neišjuokiamai ko khudo tikėjimo dalykus toks „Parmazonas“? Ar neteipjau kliudo ir laikraščiai? Rask tenai nors vieną žinią, kur, bekalbant apie dvasiškus reikalus, nebutų suteptas tikėjimas! Užtat! O koks brangus perlas „Dangus ir pragaras“?*) Ir tai skirta žmonėms šviestis, padėt jiems iš vargų, nelaimių bristol!

— Tamsta skaitęs tai visa? — suturėjau kiek išleidusį kaimyną; bet jis nebeklausydams manęs daugiau privadžiojo:

— Rask tamsta tę nors vieną žinią, kur užkabintas kunigs nebutų maišoms su purvais?! Jis visiems į akis išjuokiams, žeminams ir siundomas! Jo privatiškas buvimas, kaip tulžis, liejams tikėjimui į ausis! Tai žmonėms šviesa, tai keliavedis vardan geresnios ateities! . . .

— Susimildams tamsta faktus parodyk! — vėl suturėjau kaimyną — šėip negaliu nieko suprast.

— O ar bekalbama, sakyk man, tamsta, pavieniui apie faktus tuokart, kad tai jau plyšęs ir nuplyšęs daiktas. Antrą atsukus, imkim kad ir musiškį**). Ar maža pakelia kalbų? Turi žmogus užtat kentėt kad savo pašaukimą seka!

— Baudžiavos ponu but, žmones užniek paverst.***) Nuo to visko męs jau atsiliuosavę. O kas da ne — tik užmokamas ko vertas ir tiek.

— Stebėtina! Argi gint nuo gėrimo, ragint prie dvasiškių reikalų — ponystė ir niekai? Bet kas, sakyk, ligšiol arupino žmones ir glaudė juos po sparnu savo. Sakyk, kur rado jie sau paguodą nelaimėms užėjus? Kas-gi, pagaliaus, suprato jų širdį geriau?

— Vargiai kas per Zveravyčią.

— Kaip?

— O teip — keliems šimtams balsų prašant sau bažnyčios, jis negalėjo suprast, ko prašė. Sunku suprast buvo, nės trukdė jezuitų ponystės palikimas.

— Gm . . . šito neži . . . nau

*) Knygutė „Dievas, dangus ir pragaras“.

***) Pašvitinio klebonas.

****) Žiūrėk „Uk.“ Nr. 11 p. m. kor iš Pašvitinio.

— O žinotinas daiktas!

— Bet man matos, mūsų dvariškieji visuomet sekė savo augstą doros pareigą, visuomet guodojo savo kalbą ir nėjokių lenkystės vėjų nevaikė.

— Teip-pat gal, kaip ir mūsų bajorai? — paskubau pasergėt.

— Čia visiškai nė kunigų lenkystė nė bajorų — tuščia kalba. Bet, jeigu kas buvo, tai kokie nors abejiški prašymo siekiai greičiausiai pagadino reikalą, o ne kas kitas. Tai kaip kada ir gražiausieji norai turi nykti prieš abejas dvasią. Bet vistik turim minėti, jog tikėjimo dalykai negali tvirti priešingos šviesos, negali perleisti išganymo kelių nepašauktiems prie to. Apsakysiu vieną atsitikimą, kas buvo su musiškiu. Pajuto, kad toks ir toks pardavinėja žmonėms lietuviškas knygeles ir šaip jau davinėja pasiskaityt, bet vis tokias bedieviškas — apie kunigus. Emė per žmones ir persergėjo jį, kad nustotų. Ne, to da nebuve: lyg tyčioms da labiau pradėjo. Tuokart jau pasišaukė pas save ir stačiai pasakė: „Jeigu neparstosi bedievystės platinęs, palicijai įduosiu, girdi?“ Ir tai neperstojo, žinotum! Da viršum — kalbas paleidė. Kas, pasakyk, tuokart belieka daryt su tokiu?!

— Nejaugi žandarų pastot?!

— Juk tai pasileidimas nebesvietiškas! Nebe sau lygus atkaklumas!

— Šviesos duot?

— Tai šviesa vadinasi!

— Palauk, tamsta. Neatmesi, kad aš, duokime, teip-pat turiu tiesą išmanyti išganymą, kaip ir kiekvienas kunigas. Kodėl tuokart nebeturiu tiesos savaip savim rupintis ir savo artimu?

— Aš da suprantu, jeigu tai daro žmogus apsišvietęs, mokytas ir daro tai tarp tokių pat žmonių, kaip jis pats. Bet žmonėms sakyti, kad nėra dušios, nėra Dievo ir kunigus išjuokti tai vistiek, ką peilį duot mažam vaikui į rankas! O ypač, jei da toks, kaip tas: pats nieko sveiko neturėdams, nė tam kartui neišmanydams, kitiems apsakinėja!

— Žinok, tamsta, kad pas mus šviesos spinduliai muša iš apačios į viršų, o ne iš viršaus į apačią. Kitaip ir negali but, kaip yra! O norint suprasti kaip yra, norint į sąjudį papult, reik nusileist nuo ukanotų augštybių ir akis pratrinti.

— Gm, gm, gm... į „apačios šviesybę“. Vadinasi į „laikraščių paskvilius ir brudą.“*) Ačiu už patarmę.

— Prašau man tuoj paaiškinti, prašau faktų!

— Gerai, čia pat faktas: vakaras — balius ir kazokų džigitavimas. Korespondencija iš... Kas tų teisingo, sakyk man tamsta? Ir reikia tik žmogaus gėdos neturėt teip meluojant — buk pono G. pačią bučiavo.

— Pono G. pačią bučiavo?... To, rodos, visiškai nėra, o šaip visos autoriaus žinios patikrinamos.

— Tai aš sakau, kad ne! Melagystė! Aš, rodos, gerai žinau!

— Atsiprašau, tamsta skaitęs?

*) Nesupratau, kodėl „brudo“ pasibijojęs atšaukė jį, o „paskvilius“ paliko.

— Ne . . . aš pats neskaičiau. Bet man sakė pats p. G. Jis man nemeluos, aš juo pasitikiu!

— O man vargiai bus reikalo juo pasitikėt.

— Aš ir nesakau! Bet iš to melagystė nepaliks teisybe ir melagysčių rašytojai — dorais žmonėms. Aišku, kaip diena: primelavęs nė rašyte nepasirašė!

— Žandarams?! Nejaugi nežinai, kad spauda ginama?!

— Gerai, tamstyte. Bet ką aš žinau, gal ir ant manęs dievai žino kas ką prirašęs?! Kaip . . .

— Skaityk, tamsta, atrasi.

— Kaip tuokart aš pasirodysiu svetui į akis! Kaip galėsiu viešai, vadinas, sudo kelias, išaiškint mano vardo tepėjui jo apsirikimą?! Iškur žinosiu, kas rašė?

— Stebėtina! Turi prieš save plačiausią kelią ir doriausią ir da klaus, kaip. Tai viena. Antra, doros žmonės savų darbų nėkuomet nesigėdi ir apkalbėti vis randa dorą kelią pasiteisinti. Paskui, — svarbu, kas pasakytą, o ne kas pasakė.

— Žinoma raštu visuomet gali, — nenoroms prasitarė kaimynas pašvelninęs kalbą. — Bet tamsta sutiksi, kad man, duokim, šitokių metų sulaukus ir per visą amžių nė vienos eilėlės lietuviškai neparasius, tai labai sunku. Koks be raštas gali but, kad skaitydams laikraščių kalbos negali suprast. Su mielu noru net norėčiau suprast ir skaityčiau, bet jau persenas. Ir lietuvių judėjimą . . .

— Užtat ir menkai tesupranti, tamsta, turėdams didžiausią pretenziją spręsti, ir ypatos pažeidimas nusidėjusios prieš visuomenę veikiausiai tamstą sukurstė spręsti, — skubiai pertraukiau kaimyną spėdams jo pažiūrų motyvus.

— Apsirinkti tamsta: ne ypatos pažeidimas, ne pretenzija mane kursto, bet siek-tiek augštesnis dalykas. Reikia tik žmogui be atdžios but, kad negalėtum pasergėt to, kas yr. O yra srovės eikštn išėjusios ir tokios, jog kitiems jausmams apyt tų, kur dabar vardan žmonių reiškiami, nér vietos ir ant juokų parstatyti, jog kitokios mintjs apart tų, kur dabar skleidžiamos, tik priešingos ir kenksmingos. Kas turi akis, tai mato ir negali nematyt, nes tai pasekmės, gyvos pasekmės visokių skelbimų.

— Bene tikriau bus, kad tai, ką tamsta gyvoms pasekmėms vadini, nebeduoda ramiai gyvent, gyvent ir gerėtis dabarties minute — vistiek kuo ji perkama — by ją, tą minutę, pamaloninti nustojus praeties ir nematant žmogiškos ateities. Bene teisingiau bus, kad tai viskas pradeda išpažint, jog tokie sanpročiai bankratais išeina. Nemanai tamsta?

— Sunku manyt, nes nesuprantama, kodėl ir kaip. Bet vienas aišku, kad tas tikėjimas, kur dabar žmonėms apsakinėjamas, ir tie išganomi keliai, kuriais jie dabar vedami, grieštai kitokie, kaip buvo, ir nesitaiko žmonių prigimties. Vargiai todėl judėjimas galės turēt tautą, tautą — sakau, o ne vieną, antrą tautos luomą, po savo puse. Platinama šviesa socialistiška, o ne toji, kur pati turi savo laiką ir tikru laiku atėjusi nė stumiama nė varoma pamaži, bet galingai viską savaip paverčia, nes atėjusi jau turi išdirbtą dirvą, turi tam tikras šaknis, ko, rods, nė padujos nér socialistiškai šviesai — prievartos ir

vienpusiavimo socializmui.*) Iš jo nieko gero nematau. Paprasčiausiai faktai — o jų pakaktinai jau turime — tai liudija: nežmoniškumas ir pasileidimas žmonių diena iš dienos vis didyn eina. Duosiu paveikslėli. Vienas darbininkas parėjęs iš Rygos pristojo pas mane. Algą suderėjau nemažą. Bet Dievas žino, ko jam vis truko: tai tas negerai, tai anas. Darbą sunkiai dirbdavo ir didelis tinginys. Į bažnyčią ar nueidavo kada — nežinau. Da butų, kaip butų, bet ėmė kitus prikalbinėt, mokyti, kad išeitų, kad to ar ano nedirbtų. Tie neapsikentę ėmė man skūstis: negalim, sako, su juo ir tiek. Kągi? Pasišaukęs pasakiau jam: jeigu tu, brole, nenori dirbti ir kitiems neleidi, eik sau, kur tavo akis mato. Ką-gi daugiau beturėjau daryt?

— Teisybė, nieko daugiau —, norėdams pabaigti kalbą pritariu savo kaimynui. — Nes ar ne žmogaus pasileidimas norėt to, ko nė tiesos neturi norėt, ar ne šviesos biauři kaltybė — šviesos marios — patiekti tokius žmones, ką drįsta savaip išmanyti išganymo kelius nuo amžių-amžių pavestus tam tikriems Dievo tarnams, pagaliaus, ar matytas tai daiktas, kad šviesa nemalonintų visko, kad ir beprasmiškiausio, apsiरेiškusio tautos luomose. — a.

Iš gyvenimo verpetu.

I.

Šaltas vėjuotas pavasaris 1902 metų tarytum gniaužte sugniaužęs laikė visą gyvybę. Saulė nežadino augmenų skleisti lapus, kaip paprasta tame mete. Jos šilimos nustoję spinduoliai, — it nusišypsojimas žmogaus, vilties nustojusio, senėi palaidojusio visus troškimus, — nedžiugina; tik širdį krutinėje varžo ir vien liudnas ir juodas mintis į galvą varo. O žiaurus vėjas, liudnai švilpinėdamas, virpina nuogas medžių šakeles ir sukelia dulkes ant plačios platformos Mintaujos vokzalo, nešdamas jas stačiai į akis žmonių kuopelei, čia susirinkusiai. Bet akis nuo dulkių nesimerkia, ir liudno vėjo gaudėsio niekas negirdi. Visų veidai rinti, pabalę. Akis tik liepsnoja, kitų net lupos virpa iš vidurinio sujudimo, bet visi tyli, neduodami nė mažiausiam atsidukšėjimui išsiveržti į paviršį.

O žmonės buvo čia labai, labai nevienodi. Ir seni po darbo našta susilenkę sodiečiai - ukininkai, ir poniškesnių luomų ypatos, ir mokintiniai, ir mergelės, stovinčios ant gyvenimo slenksčio, ir kudikiai. Visų atyda buvo nukreipta ant ilgo traukinio, ką taisėsi į kelionę. Skambalas pirmą sykį suvirpėjo ore: kuopelė — kaip suelektizuota: vieni įdurė akis į vokzalo duris, kiti į mažą vagoną, — paskutinį iš ilgios eilės. Jo langai geležimis užtaisyti. Žandarai jį sergsta.

— Turbut jis čia . . . turbut čia . . . — daugiau akimis, negu lupomis, tarė vieni kitiems.

Antrą sykį skambalas sugaudė: visų akis įmanytų ir sienas perdurtų . . . Ir vis troškamojo netenka išvysti! Jau trečią ir paskutinį sykį vario balsas atsiliepė, pasigirdo šauksmas:

— Прицѣпляй вагонъ!

*) Lenkiškai pavadino „krañeswysocjalizm.“

8

Mašina sušvilpė. Vagonų eilės suvirpėjo ir iš kitos pusės vokalo, kur lygšiol tarytum nieko ir matyti nebuvo, atūžia dar mažesnis vagonėlis. Baltais švarkais apsilikę, su nuogais ginklais rankose sergsta kareiviai jo abejas duris. Langai geležimis aptraukti. Sumirgėjo juose galvos . . . Kiti išvydo ir jį . . . tą laukiamąjį. Sumirgėjo pro šalį . . . Tarytum susirinkusius jį lydėti sveikino galvos nulenkimu, tarytum juos pažino . . . Kitiems ir to neteko išvysti: kliudė jiems ar silpnėsi matymas, ar ašaros . . . ir mašina nuužė pro šalį.

Nuužė paprastai šniokšdamas ir tratėdamas geležiniais ratais . . . Ir nieko tarytum nepaprasto neatsitiko. Ir saulės spinduliai paliko tie patį, aiškų, bet be šilimos. Ir vėjas teip-pat tebešvilpino puredamas palšas smėlis. Ir žmonių kuopelė, palydėjusi akimis traukinį, skirstėsi nusiminusi.

Keli atsiduksėjimai suvirpo ore, kelios karštos ašaros tapo tyloms nubrauktos, ir viskas grįžo į paprastą, kasdieninį gyvenimo vagą . . . Tik vienas žmogus tapo nugramzdintas į Sibiro tyrus . . . Tik maža, nuskurusi, nelaimių varžoma, prispaudėjų minama tauta nustojo vienos karštos širdies, stengusios užžibinti šviesos žiburėlį dar nepermatomose tamsybėse ir miglose . . .

II.

Plačiomis, lėkštomis bangomis plauna Lėna savo krantus. Nors saulė pilnomis saujomis žeria auksą į upę, bet bangos netrunka pagauti tuos visus šviesius trupinius ir pildyti ir žarstyti juos tarp savęs, dabodamos, kad nė vienas nepražutų, kur nepasinertų. Užtai nors truputį giedrioms bangoms prasiskleidžius iškiša galvas tamsios, šaltos ir rusčios gelmės, į kurias net bangu darosi žiurint.

Kas daugiau su tuo plačiu milžinišku vandeniu yra susipratęs, tas gerai žino, juog ten toliau už miesto į tyrus išėjus, net girdėt kiltantieji iš-po vandens graudūs aimanavimai, rugojimai ir širdį plėšiantieji šauksmai. Ir tai visai paprastas apsireiškimas! Jug neveltų kasmet vos tik ledams sutirpus, atkelia upė didelius žmonių burius, iš kurių daugumas pančiais surakinti. Iš tolumo vakaro tuos žmones gabena . . . nukamuotus, nuvargintus . . . o vis dideliais buriais . . . Ir jų visų sąžinės sunkiomis nuodėmėmis suteptos. O vienok kiekvienas iš jų motinos gimdytas! . . . Tai, kiek ašarų . . . kiek širdies skausmą lydi kiekvieną jų žingsnį?! . . . Jug motinos širdis, ar rytuose ar vakaruose, visur ta pati! . . . Jeigu ji užsigali pasiversti į gege, kukuojančią ant palaidotojo kudikio kapo, tai kodėl jai čia neužti šlapiomis bangomis, neraudoti ištisas naktis . . . žiurint į nepakeliamus vargus, gramzdinančius su dušia ir kunu tiek jaunų gyvasčių?!? Kodėl nešaukti išalkusių laukinių žvėrių balsais, kad nors iš kitų pasaulių parsitraukti susimylėjimą, kurs ant šios žemės prapuolė? . . .

Bet štai vėl sielės plaukia! Daugybė jų! . . . Viena . . . antra . . . trečia . . . Saulė teip spindi į akis, kad daugiau ir suskaityti jų negalima . . . Ant visų švytrauja nuogų šoblių ašmens, o tarp jų visas žmonių skrusdėlynas. Jaunų vyrų augaloti liemens, 'kepurės, papurenti plaukai . . . Viskas tarytum remiasi į auksinius saulėleidžius, Kur-ne-kur įsimaišęs ir lieknas moterų liemuo.

Ant kranto subruzdzo žmonės. Iš miesto skubina sutikti atvykstančius žandarai, kalėjimo sargai, daugybė šaip-sau žmonių ir pats Irkucko gubernatoris, visų lenkiamas.

Sielės, prisiartindamos prie kranto, lipa per galvas žėrinčių bangų, nelenkia jas, pamuša po savimi, išskirsto į mažesnes, kurios pasileidžia šokčiodamos ir putodamos į visas puses . . . Staigu kaip šaute iššovė iš šimto jaunų krutinių rustas šauksmas: „Долой царизмъ! Долой самодержавіе!“ Net sielės ėmė smarkiau siubuoti į šalis, o ant kranto sustoję šarvoti valdžios tarnai sužiuro rusčiai į viens kitą, by klausdami: „Ką veikti?“ . . . Bet greitai sumetę, kad jų sulyginus su šaukiančiais vos sauja, susitraukė, kaip žalčiai, pajutę paojų, ir šnabzdėjos tarp savęs iš apmaudo.

O tuotarpu skrusdėlynas ant sielių krutėjo: tarp nuogų šoblių sumirgėjo raudoni velukai, iškelti tvirtomis jaunomis rankomis. Skepetų gaižus raudonumas, susiliedamas iš-vien su liepsnojančiais saulėleidžiais, su blizgančiomis sidabro šoblėmis, plevésavo ore, it koks milžiniškas angelas, kraujuose mirkytais sparnais apimęs visą dangaus pakraštį ir traukdamas prie savo liepsnojančios širdies visą tą nelaimingąją jaunuomenę, gramzdinamą kieto likimo į vargo bedugnę . . . Ir vėl kilo balsai iš tų narsių krutinių. Šikart išsipylė dainos gaida . . . sakytumei tačiau pančių žvangesys, kujų plakimas . . . gyvas jaunų širdžių atgiežos troškimas, . . . baisyos, rusčios atgiežos . . . ir už visus amžius tveriančią tautos vergystę . . . ir už savo sulaužytas jaunas dienas ir už milijonus dar kitų teisingų žmoniškų jausmų, kasdien prispaudėjų minamų . . . Daina ilgai troškinta, ilgai po skausmais suremtos širdies išnešiota, veržiasi dabar kaip kokia akla prigimties spēka į nieką neatsižiurėdama:

Ой дубинюшка ухнемъ!

Ой зеленая самъ пойдеть!

Подернемъ. Подернемъ!

Подернемъ еще разъ!

Ir vis platesnėmis ir platesnėmis vilnimis sklaidėsi ji ore. Atsimušė į miesto grinėias ir rumus, į puikius auksuotus dievnamio bokštus . . . Priplaukė ir prie liudnų kalėjimo sienų, it garsas iš kitos pasaulės, it viltis geresnės ateities. Skleidėsi galinga ir nožmi . . . tarytum visus rubežius nuveikdama! Suvirpėjo po jos kirčiais ir valdžios tarnų širdijs, aukso sagtimis užsagiotos. Pasijuto pagrėbtos kokios naujos, nesuprantamos bet ir nesuvaldomos, už visas kitas augštesnės spēkos, ir tų nožmių žmonių sprandai ėmė lenktis žemyn ir žemyn . . .

И пастанеть пора! Встрепенетса народъ!

Разогнетъ онъ могучую спину!

Ой дубинюшка ухнемъ! ir tt.

Teip reiškia savo skriaudas plati, milžiniška, galingų rusų tauta per lupas savo vaikų, daugiausiai teisybės ištroškusių . . . Teip ji kratosi nuo jungo, grasindama savo prispaudėjams. O atgiežos troškimas, sužadintas minioje, skleidžiasi vis platesnėmis vilnimis. Tukstančiai ir milijonai karštų, jautrių širdžių jau kyla it viena milžiniška banga, it milžiniškas vezdas, kad sutrupintų pančius, kad išlaužtų visų kalėjimų duris . . .

Jau sauleleidžiams užgesus ir jauniems balsams nutilus, dar ilgai, ilgai skleidėsi dainos atgarsis per plačius Rytų Siberijos tyrus:

И настаетъ пора! Встрепенется народъ!
Разогнетъ онъ могучую спину! . . . .

III.

Paprastam Lietuvos sodžiuije, niuksančiam tarp slėnių ir balų, tarp iškirstų miškų, susirinko žmoneliai pasilinksinti. Ukininkas V. pasinaudodamas keliomis dienomis švenčių, nors ir pačiam darbymetyje, susikvietė pas save kaimynus-sodiečius, pažįstamus kunigus ir kelis bajorus iš tos retos Lietuvoje atžalos, kuri nesibaido įnešti po kaimynomuziko stogu savo plonesnius švarkus ir prilankią tautos reikalams širdį.

Skaniai papietavę šnekučiavo svečiai alutį gurkšnodami. Pats šeimininkas, žilas kaip balandėlis tupinėjo nuo vieno svečio prie kito, ragindamas prie stiklinės ir linksmumo. Šeimininkė su dukterimis sukosi apie stalą visokias užkandas kraudama.

Staigu durims prasivėrus, įžengė į pat grincios vidurį augalotas vyras. Matyt, niekeno jis čia nebuvo laukiamas. Šneka jam įėjus visiems nutruko, visų veidai surimtėjo, akys įsismeigė į ateivį, taip jis visiems pasirodė nepaprastas. O jįsai sustojęs ir-gi dairėsi, tarytum ko jieskodamas, tarytum prisimindamas. Jo akys žiūrėjo, kaip iš juodų duobių . . . ir taip ypatingai žėrėjo, tarytum butų pridengtos storo stiklo sluogsniu. Veidas nepaprastai nugeltęs, kaip ir ne Lietuvos vėjo nupustas, plaukai juosvi, reti ypač ant viršugalvio ir it į gaurus suveltai. Tarp plačių, nerviška drebančių, pusatvirų lupų, matyt buvo reti, pajuodavę ir ištrupėję dantys. Miestiški drabužiai perdaug apstųs svyrojo ant pečių, kaip ant numirėlio, raukšlėdamies ir nuo kuno atstodami.

— Katoržnik! — sušnibždėjo viens bajoras kitam į ausį.

— Augustinas! Augustinas! — šoko šeimininkas, pažinęs ateivį, ir apsikabinęs jį ilgai, ilgai spaudė prie krutinės.

Toks seniuko širdingumas, nepaprastas ir gilus ateivio sujudimas, sugraudino visus.

— Tamsta tik vienas mane pažinai — atsiliepė veik pro ašaras.

— Motina! vaikai! — kreipėsi seniukas prie savųjų: ar-gi da nepažinote?! . . . Jug tai musiškis! . . . Iš pragaro nasrų mums sugrąžintas! . . . Jug aštuonerius metus nesimatėme!

— Teip! teip! aštuonerius! Trejus kalėjime išsėdėjau, o penkerius Rytų Siberijoje! — tarė ateivis, liudnai šypsodamas ir spausdamas išsitiesusias jį sveikinti rankas.

Šeimininkui paaiškinus svečiams, kad Augustinas buvęs knygnešis ir tai grynai pasišventęs bendram labui, o ne uždarbiui, visi pašoko, visi, kiek įmanydami, stengėsi jam parodyti džiaugsmą dėlei jo sugrįžimo . . . tikrą širdingą džiaugsmą, kurs jautresniems ir ašarą iš akių išspaudė.

Kartu su džiaugsmu maišėsi dar pas kiekvieną koks ypatingas akyvumas. Tarytum kiekviens stengėsi suprasti kiekvieną raukšlėlę veide, kiekvieną akių žibtelėjimą, atspėti ilgą istoriją visų tų kančių, to žmogaus pergyventų . . . Prie grynai altruistiško džiaugsmo, prisimaišė ir geras egoizmo trupinys, kurs kiekvienam šnibždėte šnibždėjo į ausį: žiurėk! jug tame žmoguje nieko nepaprasto nėra, ir sveikata turbūt ne Diev-žin kokia yra buvusi: krutinė siaura, pats perdaug

laibas prie savo ugio . . . Tai jeigu jis ištesėjo pakelti kalėjimą ir ištrėmimą . . . tai kuo tu prastesnis? . . . Tai kam tau butų žuti, atsiradus jo vietoje? . . . O kirminas, kurs niekuomet žmogaus krutinėje neužsnusta ir kurį žmonės yra įpratę sąžine vadinti ir-gi netylėjo. Nors tyliai . . . tyliai . . . bet kiekvienam aiškiau už balsiausią susirinkusiųjų šneką girdėjos jo balsas: „Kiek valandų ir dienų praleidei apie tėvynės vargus nesirupinęs?! . . . O kiti . . .“ — Čia akis nenoroms vėl kreipėsi į nuvargintą, nervuotą, pajuodavusį ateivio veidą.

Atvykus tokiam nepaprastam svečiui paprastas susirinkimėlis iškilo į tautišką šventę. Visi pasijuto kaip ir arčiau viens kito, visų širdys tankiau stuksėjo, visi prisiminė visokias aukas ir darbus, kitų atliktus pakėlimui tėvynės . . . ir savo širdyje pajuto kiekvienas atsiradus kokiam naujam geram jausmui . . . dar neaiškiam, bet kurs traukte traukė visas mintis ir norus nepasilikti paskutiniam bendruose darbuose . . .

Tuotarpu Augustinas, truput nusiraminęs nuo pirmų įspudžių, prisėdo prie vieno inteligentiškiau išrodžiusio svečio ir balsu, kuriam girdėjosi sykiu ir didelis išsiūlgimas ir lyg baimė užsivilimo . . . pats klausinėjo ir, nelaukdamas atsakymo, toliau klausė; matyti, kad per tiek ilgų metų atsitolinimo daugybė klausimų pribrendo jo krutinėje ir džiaugėsi žmogus klausiti galėdamas:

— O mūsų laikraščiai? . . . Mūsų redaktoris? . . . Ar yra kam gabenti? . . . O žmonės, ar daugiau skaito? . . . Pasiilgau visoko . . . Ne tiek pažįstamų . . . ne tiek giminių . . . kiek viso . . . viso krašto . . . visų žmonių . . . visos Lietuvos! . . . Teip ilgai ir kalbos savo negirdėjau . . .

Kaip atsakymas ant jo žodžių suskambėjo jaunuomenės užtraukta daina . . .

Tu, Lietuva! Tu, Dauguva,
Pasilikit sveikos! . . .

Augustinas visas atsikreipė prie dainininkų. Nerviškas virpėjimas perslinko jam per visą veidą . . . Akyse tai liepsnojo, tai vėl geso ugnis . . . Matyt, atminimai ilgų — ilgų metų kalėjimo, ištrėmimo, atsitolinimo nuo viso, prie ko širdis traukė, mainėsi su giedresniais paveikslais. Įdubusi krutinė kilnojosi, rankos pirm nuleistos, susidėjo nejučiomis, kaip maldai kalbant. Škorbuto išgadinti dantys kietai susispaudė. Dainininkai uždainavo:

Nejveiksi, sunau šiaurės!
Mūsų širdis tvirtos . . .
Senei buvo išmėgintos,
Senei keptos, virtos . . .

Kankinys pakėlė augštyn nusvirusią galvą. Visa gyvastis tarytum jam į veidą subėgo . . . Nors nuvargintos akys, bet drąsiai prieš save žiūrėjo . . . lupas pravėrė nusišypsojimas . . . Ir visi juto, kad tame pajuodavusiame, be laiko pasenusiame žmoguje ir Siberijos speigas dušios nesusaldė . . . kad jis ir per pragarą perėjęs . . . dar nebus iš paskutinių, kurie tėvynę ves prie šviesos . . . Ir ta nukankinta, nelaiku giliomis raukšlėmis subraižyta galva nors tylėdama tarė aiškiai į visus: „Nepersigąšiu ir kitą kart pakelti visa tą, ką esu iškentėjęs,

by tik tolyn, by tik prie darbo! . . . by tik ten, kur visos drąsios dvasios mums kelią rodo . . . prie sutraukimo pančių . . . prie laisvės!“ *Bitė.*

Prie statistikos Vilniaus gubernijos.

„Mapa języka litewskiego w gubernii Wileńskiej“ ułożył J. Rozwadowski. Skala 1:600000.¹⁾

Jan Rozwadowski. „Objaśnienia do mapy języka litewskiego w gubernii Wileńskiej“ (89—93 p.)¹⁾

Norint apspręsti šito darbo vertybę, užteks padarius tik kritiką šaltinio, kuriuo pasinaudojo p. Rozvadovskis.

P. Rozvadovskio darbas, kaip jis pats savo paaishkinimuose išpažįsta (§ 1), yra paremtas ant p. Anonimo rašto „Obszar języka litewskiego w gub. Wileńskiej“ (Materiały antropologiczno-archeologiczne i etnograficzne, wydawane staraniem komisji antropologicznej Akademii Umiejętności w Krakowie. T. III, 1898. Dział II, str. 1—72), kurs paduoda tam tikras statistiškas žinias, kokias pasiklojo surinkti gr. Ad. Pliateriui, Vilniaus valdybos bajorų maršalkai.²⁾

Gr. Pl-io surinktos žinios, pagal Anonimo išrodymą, parodė, juog lietuvių Vilniaus valdyboje 1892 m. buvę vislab 23,17 nuošimčių iš viso valdybos gyventojų skaitliaus 1008575 yp.

Sulyginus tą gr. Pl-io statistiką su kitomis tame dalyke, pasirodo gana didelis ir nesuprantamas skirtumas.

Pagal statistiką autoriaus straipsnio „Statistika pléménovo sostava narodonasėlėnija Sėvėro-Zapadnavo kraja“³⁾ lietuvių Vilniaus valdyboj 1885 m. turėjo buti 709800—715400 yp., tuo tarpu kad pagal gr. Pl. surašymą, keletą tik metų paskiaus, jų tepasirodė ęsą 270000 yp.

Skirtumas tarp pirmosios ir antrosios statistikos yra gana didelis, maž-daug 443400 yp.

Pats p. Anonimas dar savo rašte parodo tarp kitoko, juog 1860 iki 1863 m. gyventojų Vilniaus valdyboj buvę vislab 819518 yp. ir tarp jų lietuvių — 418878.

Tokie skirtumai statistikose, pasirodę teip trumpame laike, yra nesuprantami ir vien tik parodo jų silpnumą ir neteisingumą.

Pasidauginimas lietuvių skaitliaus 1863—1885 m. yra suprantamas, bet toks umas ir teip didelis sumažėjimas to skaitliaus nuo paskutinių 1885 m. iki 1892 m. (gr. Pl. surašymas) niekaip negali buti išaiškintas, užvis kad tame tarpe nebuvo ir neatsitiko nieko tokio, dėlei ko tokia permaina butų galėjusi įvykti. Vos vienas tik galimas butų išteisinimas gr. Pl. statistikos, kad ji butent, kaipo paskutinė ir rinkta per staršinas, ir gali buti teisingiausia. Bet tas tai

¹⁾ Ir žemlapį ir „paaishkinimus“ aš gavau iš Krakovo per trečią ypatą, be jokių artimesnių žinių, iškarpose. Spausdinta, regis 1901 m. Krakovo Mok. Ak. išleidimuose.

²⁾ Gr. A. Pl. padarė butent apie 1890 m. surašymą Vilm. vald. gyventojų, su pažymėjimu jų kalbos ir kilties. Tuo surašymu pasinaudojo p. Anonimas.

³⁾ „Kalendar' Sėv.-Zap. kraja.“ Moskva 1890. Išleistas Dovnaro-Zapolskio.

paskutinis parodymas labiausiai ir nusveria gr. Pl-io statistiką. Reikia žinoti tas ypatingas sąlygas, kokios viešpatauja ypač Vilniaus valdyboje, kame lietuvis yra tampomas į visas tris puses: lenkų, baltarusių ir lietuvių. Tę kunigas ir raštininkas, kurs nb. atlieka visas starsinos priedermes — ir tai pagal ypatingą savo nužiurėjimą, gali išgauti iš lietuvių visokį prisipažinimą. Bet ir tas dažnai sustatymui statistikos pasirodo nereikalingas net!

Norint padaryti teisingą statistiką lietuvių Vilniaus vald. tarp tokių sąlygų, reiktų gerai žinoti psichologiją lietuvių padėjimo ir labai atsargiai elgtis, norint išgauti teisybę. To viso ko, suprantama, negali atlikti raštininkai ir kiti jiems panašūs, kurie ar niekina tokią darbą, ar iš kalno užsidegę yra kokių ypatingu tikslu.

Iš viso ko išeina, juog geros ir teisingos statistikos lietuvių Vilniaus vald. galima tik laukti: jos dar neturime.

Kokios vertės gali buti p. Rozv. darbas, paremtas ant nurodyto augščiaus p. Anonimo rašto, tai, regis, iš viso ko. čia pasakyto bus gana aišku. Tačiau p. Rozv. mėginimas yra pagirtinas. Nors jis neduoda mums *teisingo* paveiklo lietuviškos kalbos ribų Vilniaus valdyboje, bet jis duoda mums *aiškų* paveikslą *maž-daug* tų žinių, kurios lygšioliai yra surinktos tame dalyke.

Atsiradus teisingesnei statistikai, gal turėsime ir teisingesnį lietuviškos kalbos žemlapį Viln. vald., tik tuokart jau reiktų ir vietų vardus padėti ant žemlapio vietinėje lietuvių kalboje, o ne lenkiškoje, ar kokioje kitoje.

J. Š-klys.

— „Vienybė Liet.“ Nr. 20 p. m. straipsnyj „statistikos trupinys“, kalbėdama apie gyventojus Vilniaus gub. 1897 metų tarp kitko sako:

„Nėra abejonės, kad didelė daugybė lietuvių yra pasidavę kalbancizais lenkiskais, o dar daugiau gudiskais (bielorusiskais). Šiaip net rusiszkosios valdžios statistika pripažįsta, kad Vilniaus gubernijoje beveik pusė gyventojų — 48% — lietuviai. Tai gi lietuvių skaitlius turėtų išneszti tą apie 760 000; tuo tarpu lietuviszkai kalbancizijų priskaityta tik 279 694, 18%: tai gi pusė milijono lietuvių Vilniaus gubernijoje yra išszizadėję savo kalbos.“

Iš to didelio skaitliaus ištautėjusių lietuvių Vilniaus gub. lenkiškąją kalbą galėjo prisiasavint ne daugiau kaip 129 651 liet., o kiti lietuviai (370 349) bus prisiasavinę baltrusiškąją kalbą. Iš to matyt, kad tik 4-ta dalis ištautėjusių lietuvių (apie 25%) prisiasavino lenkiškąją kalbą, o $\frac{3}{4}$ jų (apie 75%) prisiasavino baltrusiškąją kalbą. Kadangi šitas ištautėjimo procesas prasidėjęs da nesenei, tai jis lengviausia gali but išaiškintas pakirtimu Lietuvoje kulturiškojo lenkų apaštalavimo, kuris nestengė paversti lietuvis į lenkus, bet suspėjo susilpninti prisirišimą lietuvių prie savo prigimtosios kalbos, suspėjo ištvirkinti juos ir tokiu būdu prirengė dirvą rusifikacijai Vilniaus gub. lietuvių.

S.s.

Korespondencijos.

Peterburgas. 28 gruodžio 1902 m. Pet. Lietuvių savitarpinės pagelbos Draugystė kėlė vakarą. Vakaras atsibuvo saliuone Pavlovos; žmonių susirinko į 1000; svetimtaučių buvo labai mažai. Ant scenos buvo perstatyta drama: „Ponas ir Mužikai“, A. Gužučio (Fromo) iš lietuviško gyvenimo tarp 1853—59 m. Baltruviėnės, senos ukininkės, rolę atlošė kuogeriausiai p. O. Guiskienė, nes rodė, jog ji ne ant scenos, bet ištikrųjų savo name elgėsi. Liudytės, Baltruviėnės anukės, rolę lošė p. K. Butarlevičiukė, pirmas tris veikmes atlošė gerai, bet ketvirtoj (kaip Liudytę pagauna einant iš bažnyčios ir atveda pas Magerskį) ji visą laiką kiek tik galėjo verkė, rankas laužė ir kuodidžiausiai verkdama prašė Magerskio, kad jis ją atleistų — pakol jis nepasidino ją į kalėjimą. Tą veikmę atlošė blogai; visą laiką balsas buvo neaiškus, gergždžiantis, o aiškiai matomas priverstinas verksmas nepadare jokie įspudžio ant publikos. Rolę Onytės, paniekintos Magerskio mylimosios, — atlošė p. V. Kvederiukė gerai. Rolę Bajonio, jauno ukininko, atlošė p. J. Vaičiulis; išsyk kalbėjo labai tyliai, bet toliau išsidrąsino ir lošė labai gerai; teipgi labai gerai atlošė rolę Araburdo, Magerskio urėdo, p. M. Pallionis. Rolę Magerskio, jauno valščiaus pono, atlošė p. V. Kuraitis; jis visą laiką buvo nuliudęs, kas nepritiko prie jauno dvarponio; be to kalbėjo teip tyliai, kad jau 5 eilėje nieko nebuvo girdėti. Rolę Jono, seno Magerskio tarno, atlošė p. V. Antanaitis, bet blogai, nes teip kalba tik seni kunigai pamokslą sakydami, norėdami, kad žmonės verktų. Žydų roles atlošė pp. J. Urbanas ir A. Jasudis. P. Urbanas lošė da abejutiškai, bet p. Jasudis visai neatsakančiai: visą laiką kasėsi, lankėsi, zulinosi, brudą iš barzdos ir peisų rinko, ir negana to, išsiėmęs iš peisų brudą dėjo į burną ir kramtė . . . Pamačius tokį išmislą prišakinė publika raukėsi, o užpakalinė — juokėsi. Tiesa: visiems neitiksi, bet vienok, ar galima daleist, jog žydai, ką turi 16 tukstančių rublių turto, but teip apsileidę brudu, kad nė vienos minutos negalėtų pastovėt nesikase, arba rinkytų prie svetimų brudą ir valgytų. Toks lošimas visai yra ne originališkas. Kitas menkesnes roles atlošė pp.: J. Gricevičia, A. Voldemaras, J. Šimelis ir A. Špuras atsakančiai.

Abelnai drama buvo atlošta pusėtinai, bet grimirovka padarė visai nesmagų įspudį.

Prasidėjus antrai veikmei prieina prie manęs vienas svetimtautis ir klausia: „ar iš seno laiko tas perstatymas?“ Atsakiau: tarp 1853—59 m. Svetimtautis trauko pečiais ir sako: „aš mislijau, kad prieš Kristaus užgimimą tas atsitiko!? Aš klausiu, dėlko? — Kaip dėlko? — atsako svetimtautis: pažiurėk aplink save, iš tukstančio susirinkusių čion žmonių nematyt nė vieno su rudais plaukais, nors veik visi čion susirinkę lietuviai, o ant scenos visų vyrų plaukai rudi, kaip voverės, ar-gi per 45 metus galėjo teip persimainyti lietuviai? . . .

Ir tiesa: ko aš pirma buvau neužtėmijęs, dabar mą pasirodė aišku: visi artistai ant scenos, išskyrus žydus, Araburdą ir moteris, buvo su rudais plaukais ant galvų ir barzdų; kas da stebėtiniau, jog Bajonis pakol buvo ukininku buvo rudplaukis, o kaip pastojo kapitonu, tai pasidarė tamsplaukis. Toks tai originališkas mus perstatytojų!

Po perstatymui buvo šokiai, kurie tęsė iki 3 val. nakties.

Gryno pelno vakaras Draugystei atnešė 430 rublių. *Tupikis.*

Ryga. Rygos Lietuvių Pašelpos Draugystė 1 d. Sausio 1902 m. turėjo 442 sąnarių, tarpe kurių buvo 12. moterių.

Kasos stovis: pradžioj 1901 m. buvo 8383 rub. 84 kap., per 1901 metus įplaukė į kasą 4616 rub. 79 kap., išleista 2839 rub. 76 kap., liko 1902 metams **10160 rub. 87 kap.**

Pašelpų laidotuviems duota (mirė 9 sąnariai ir 42 kudikiu) 1080 rub., ligoniams (sirgo 80) 812 rub. 77 kap., našlėms 64 rub.

Padidininimui ištekliaus R. L. P. D. iškėlė 4 vakarus su šokiais ir turėjo iš tų vakarų 793 rub. 56 kap. pelno.

Vyriausybė: viršininkas M. Giedraitis, jo pagalbininkas P. Janulevyčia, išdininkas J. Kacilevyčia, raštininkas V. Driža ir da 5 sąnariai.

— Rygos Liet. Paš. D-tė pernai prašė ministerio vidaus dalykų leisti jai lošti viešai spektaklius ir duoti koncertus. Vidaus dalykų ministeris išpildė draugystės prašymą ir leido jai lošti viešai spektaklius ir duoti koncertus ir tokiu budu užtvirtino § 2 įstatų.*) *Lietuvanis.*

— 22., 23. ir 24. lapkričio zalėje Didžiosios Gildijos, „Rymo-Katalikų Labdaringa Draugystė“ buvo parengus metinį t. v. „bazarą su lošimais“.

Teko ir man aplankyti tą zalę. Nuėjęs visupirmu turėjau susitikti su kasieriu ir pareikalavau nuo jo bilieto lietuviškai. Akis pastatė kasierius, nežinau ar nesuprasdamas ką kalbu, ar paniekindamas lietuvių, ką tokioje puikioje vietoje nesigėdi lysti su savo prasta kalba. Aš neužsiganėdinau jo tylėjimu ir paantrinau savo reikalavimą. Noroms-nenoroms kasierius padavė bilietą, ir aš skubinaus į zalę. Zalė buvo panaši į turgavietę. Vienas lenkas rėkė: „dvadešcie kopejek bilet“ kitas „desenc kopejek“, siulydami visokius niekniekius Lietuviško mažai ką mačiau. Keletas lietuvaičių žingeidingai vaikščiojo po zalę, tik ir tos lyg pasivogdamos kalbėjo lietuviškai. Žydai, vokiečiai ir latviai teipgi, kiek galėdami, kalbėjo lenkiškai. Žydelkėlės teipgi siulyjo lošių bilietus lenkiškoje kalboje, nors šebibizuodamos. Visi, matyt, skaitė lenkišką kalbą už tikrą-katalikišką.

Teip tai dedasi „bazare“, parengtame Rymo-Katalikų Labdaringos Draugystės, kurios didesnė dalis sąnarių — Lietuviai! — *sodietis.*

— Nedėlioje 1. gruodžio, latviškame teatre rodė Aspazyjos „Vaidelotė“, dramą iš lietuvių praeities.

Vietos buvo kuone visos užimtos. Matyt, žingeidu buvo latviams, matyti praeitį savo sątautiečių lietuvių. — *sodietis.*

Londonas. Rugsėjo m. 1902 m. pati advokato Pace (skaityk: Pės), lenkė, įsteigė Londone skaitinyčią ir knygyną, užvardindama savo instituciją „Polsko-Litewska Czytelnia i Biblioteka.“ Knygyne randasi apie 2000 tomų lenkiškų, francužiškų ir angliškų, nekaltos įtalpos, knygų. Lietuviškų-gi nėra nė vienos. Laikraščių ir dienraščių lenkiškų yra į 20, lietuviškų-gi mačiau tik keletą numerių „Vienybės“

*) Ar negalėtų kas atsiųsti mums R. L. P. D. įstatus Red.

ir „Lietuvos“. Norintieji naudotis knygynu turi užsimokėti po 1 šil. ant mėnesio.

Šis knygynas yra po priežiūra „Lenkiškai-Lietuviškos Moterų Draugystės“ (Polsko-Litewskie Taworzystwo Kobiet)*, kuri tapo įkurta teip-gi ponios Pace.

Prie knygyno yra teip-gi įrengta ir mokykla, kaip pati uždėtoji josios išsireiškia, „su mieriu apsergėjimo gimusių ir auklejama Anglijoje vaikų (lenkų) nuo ištautėjimo.“ Mokyklą atlanko ir tai tik subatoms po piet vieni lenkai, lietuviai savo vaikų į tą mokyklą neleidžia, nes nėra tų lietuviško mokinio.

27. d. Gruodžio 1902 m. p. Pace parengė koncertą, ant kurio tapo užprašyti ir lietuviai. Koncertą puošė pagarsėjus čia artistė Janotka, lenkė, ex-pijanistka velionės karalienės Viktorijos. Viens artistas iš Didžiosios Operos padainavo keletą dainų. Truškowski's ir Wojewski's dainavo. Paskui Wojewski's deklamavo eiles. Eilės vienok ponams ne kas-žin-kaip patiko, nes kapitalistus ir buržuaziją dergė be pasigailėjimo. Paskui laikė prakalbas p. Pace, knygūs p. Wierzbičkis lenkiškai ir p. Pilėnas lietuviškai. P. Pilėnas atvirai į savuosius pasakė, jog lietuviai privalo dabot savo pačių reikalus, kurių lietuviai turi užtektinai, o remiant svetimtaučius ne tik-ką neužsipelno jokios užtai garbės, bet atpenč žemina ir skriaudžia patį save. Visi plojo į delnus: tie, kurie suprato — dėlto, kad patiko, o tie kurie nesuprato — dėlto, kad pakiltų didesnis trukšmas.

Ant kiek mוזurams p. Pilėno kalba patiko, galima spręsti iš šio atsitikimo. Viens sulenkėjęs lietuvis, tulas Grzybowski, papasakojo lenkams, apie ką p. P. kalbėjo. Išėjo ant gatvės pradėjo sustoję plust ant p. P., teip garsiai ir nešvairiai, kad netoliese stovintis policemanas, paprastus jam žodžius išgirdęs, paprašė sustojusių išsiskirstyti.

Malunas.

Iš svetimų laikraščių.

Naujai paskirtas Vilniaus, Kauno ir Gardyno generalgubernatorius kunigaikštis Sviatopolk-Mirski's apdovanojo mus paprasta prakalba, kokias valdžios urėdai kalba: mandagia sulyg paviršutinės kvarmos ir biaužia sulyg jos gilesnio turinio.

Į susirinkusius jį pasveikintų urėdus kunigaikštis teip pratarė:

„Artymiausioji valdžios pridermė, sulyg mano persitikrinimo, yra gerovė žmonių, mūsų globali paskirtų. Vietiniai reikalavimai yvairūs ir daugerio. Tik dirbant be palianbos, sąžiniškai ir su pasišventimu galima šiuos reikalavimus užgandinti. Darbuodamos vardan žmonių labo teisingai ir vientik sutinkant su tiesa dabodami žmonių gyvenimo apsirėškimus, stropiai ir noriai prisiklausydami atbalsni tikrų reikalavimų šiaur-vakarinės Rusijos ir stipriai atlikdami protingą viršinybę, mes suteiksime tam tikrą paspirtį pasekmingam įkunijimui Maskolijos kaipo viešpatystės, užduočių.“

Teip skamba šita prakalba.

*) P. Malunas prisiuntė mums ir įstatus tos draugystės. Tai yra lenkų draugytė, kuri tik lietuvišką etikietką yra prisisegus, matyt, norėdama pirma sudrumsti vandenį, o paskui žuvis gaudyti. *Red.*

Kunigaikštis kviečia urėdus darbuotis „vardan žmonių labo“ ir „sutinkant su tiesa“ perkratinėti jų reikalus. Bet kame gal buti ta teisybė, kokias tiesas urėdai gali sergėti sulyg žmonių, kurie jokių tiesų neturi, kurie pavesti yra globai ir pilnai sauvalei šių urėdų. Jeigu suvesti šiuos gražius sakinius apie žmonių gerovę su pabruožtu toliaus reikalingumu „stropiai ir noriai prisiklausyti atbalsiui reikalavimų Šiaur-vakarinės Rusijos“, tai galima suprasti, juog ši gerovė yra paskirta tik gyvenantiems pas mus rusams, kurie nuo augštojo urėdo išsižioję laukia visokių mylistų skriaudimui mūsų žmonių vardan „pasekmingo įkunijimo Maskolijos užduočių“. Vardan šio Maskolijos gaivalo tvirtumo prie Muravjovo ir visų jo ipėdinių buvo galima daryti visokios šunybės — išgelbingas maišas, ant kurio užrašyta „Maskolių nauda“, be paliaubos gali buti pripildomas šiomis šunybėmis, nės ans jug kiauras: lietuviai dar nežino, kaip jį užsuti. Tokiai pat sauvalei urėdų bus leista vieta ir viešpataujant šių dienų kunigaikščiui. Bent to vyliasi urėdiški Maskolijos laikraščiai, kaip paveizdan *Wilenskių Wiest*, kursai dėlei šios kalbos šiaip atsiliepia:

„Mūsų kraštas, Šiaur-vakarinė Rusija, aciu istoriškoms aplinkybėms, buvo po įtekme svetimos kultūros. Jau suvirš šimtas metų prabėgo nuo gadybės (su-prask: Katrės gadybės), kaip ši atsiskyrusi dalis susiliejo su Maskolija. Susivienijęs su ja politiškoj prasmėj, šiaur-vakarinis kraštas su laiku kaskarto labyn įeina į vėžes tikrai rusiško kulturiško gyvenimo. Laike paskutinio šimtmečio buvo atsitikimai, kurie tramdė normališką bėgį gyvenimo mūsų krašte: bavo tai metai 1812, 1831 ir 1863. Negalima nepaminėti ne-naudingos įtekės, kurią darė abejojimas pačioj politiškoj sulyg šio krašto. Bet nuo Muravjovo gadybės prisiėmė grynai pažiura ant šio krašto, kaipo ant pama-tingai rusiško, kokuu tai rusišku jis privalo ant visados pasilikti. Siandien negal buti jokios baimės politiškos sulyg tolymesnio likimo šio krašto, todėl visas rupestis reikia aukauti įkunijimui masko-liškų, kaipo viešpatystės, užduočių vardan labo visų gyventojų.“

Iš paakinimo vietinio maskoliško laikraščio, be abiejonės, turinčio geras informacijas sulyg busimos politikos naujojo general-gubernatoriaus, aiškiai matome, kame yra skelbiamasis „žmonių labas“. Rupestiū valdžios yra žydėjimas maskolybės mūsų krašte; paturėjimas šio bran-gaus žydėjimo — tai užduotis valdžios general-gubernatorių. Stebėtina tik ši mūsų krašto maskolybė: sulyg rusų nuomonės ji visados čion gyvavo ir dar jau buk nėra jokios baimės, o vienok visą rupestį reikia jos žydėjimui pavesti. Netikusi, matyt, tai žolė.

Da platesnį apšvarstymą kalbos kunigaikščio randame laikraštyj *Novoje Vremia*.*) Šis laikraštis, pagyręs norą general-gubernatoriaus buti teisingu ir elgtis sulyg tiesos visuose atvėjuose, patarė, juog įvykdinimui tokio programo kelias jau atidarytas: nuo laiko buvusios audros (1863 metuose), sako, praėjo jau suvirš 40 metų, šiame amžiuje jau beveik visai esą užmiršti seni laikai; dabar jau galima esą manyti apie normališką paprastą veikimą šiame krašte.

„Išlengvo ir pamažu, prisiartindama prie sanlygų bendro rusiško gyvenimo, šiaur-vakarinė Rusija tikisi jau greito įvedimo ukiškųjų įtaisų (земскихъ учрежденіи) kurios padarys atspaudą šiam įvykusiam susivienijimui. Ar vėliaus, ar paskiaus — tai priderės nuo aplinkybių vyresniosios rušies, arba paprastų atsitiki-mų, vienok vis-gi šiaur-vakarinė Rusija įeis į vėžes bendrai rusiškų įtaisų ir ga-lutinai susilies su bendru rusišku gyvenimu. Vietoj skelbimo programme kovos koki

*) Privedu pagal *Kurjer Warszawski* Nr. 332.

18

turėjo daryti pranokėjai šio urėdo, atvažinodami į Vilnių, šiandien kunigaikštis Sviatopolk-Mirski turėjo progą apskelbti programą teisingumo ir tiesos“ . . .

Toliaus primindams, kad paskirimas naujo general-gubernatoriaus po apskelbimui, juog tos urėdystės toliaus nebebusią, negalįs buti parokuotas kaip ženklas naujo spaudimo ir represijų. *Nov. Vr.* vienok primena:

Negalima turėti tuščios minties, juog tame krašte viskas teip gerai dedasi, juog tvirtai maskolių valdžiai jau nepasilieka ką veikti . . . Po senovei kraštas reikalauja ypatingos energijos kaip rėdyme teip ir administracijoj, bet ne reikalauja nė ypatingų tiesų, nė tokių įtaisų, vietoj paprastų bendrai rusiškų. Teisingas ir sulyg tiosos veikimas, prie kurio šaukia kunigaikštis, privalo pasilikti galutiniu ryšiu, kursai suvienys Maskoliją su jos šiaurvakarine dalimi.“

Jeigu nereikalingos ypatingos tiesos ir įtaisos, tai kuriam vilkui reikalingas dabartinis general-gubernatorius? Bemeluodams apie kokią ten naują permainą šis laikraštis nematant įbrido į balą, o vis dėlai to, juog jokios permainos nėra, juog naujieji žodžiai kunigaikščio tai vis ta pati senovės giesmė, kurią giedojo ikšiol visi mūsų urėdai.

P—tis.

Revue des Deux Mondes rašo apie Irlandijos tautišką kilimą: — Paveikta lyg laikui Irlandija nesiliauja darbavusi. Nors didei nusiminę irlandiečiai, vienok apsvarstė rimtai savo padėjimą ir persitikrino, juog perdaug ilgą laiką pašventė vien politiškai kovai. Išvydo, juog norėdami ištikrųjų pakilti, jie turi visupirm nusikratyti intelektuališką Anglijos jungą, o tik paskui legališką (politišką? *Red.*) Visą spėką nuo to laiko pašventė jie grynai tautiškam kilimui. Ir tokio darbavimos pasekmės, šiandien jau matomos, daug rupeščio Anglijai suteikia. Ant pirmos vietos irlandiečiai buvo sau pastatę atgaivinimą prigimtos kalbos, kuri užvis daugiau sukelia tarp žmonių tautišką pajautimą. Kaip ir visur, atsirado ir čia priešų tokių pažiūrų, ir kova su atžagareiviais kasdien darosi karštesnė, juo labiau, kad tautišką atgijimas pilnas tikros galingos gyvasties, apėmusios jau visus tautos sluognsnius, ištikrųjų ištroškusių intelektuališkos laisvės ir savo gyvybės plačiausioje to žodžio prasmėje . . . Sužadinus visas savo luomas, Irlandija šiandien jau nebepralaimės stojusi ir į politišką kovą su Anglija. Ir reikia tikėtis, kad veikia atgis Irlandija, tiek nukentėjusi už savo laisvę, ir įstengs sutverti tikrą „Irlandiją irlandiečiams“.

rs.

Istoričesky Viestnik aprašo šešis mėnesius da paskutiniam lenkų sukilimui neprasidėjus (1863 m.). Nors p. Kučinski (straipsnio autorius), kaip rusų šovinistas nesulauko neišmetinėjęs neteisybės mėginančiai pasikelti tautai, vienok jo apsakinėjimas negali neįkvėpti skaitytojui karštos simpatijos ir tikro pasigailėjimo tos saujos jaunų drašuolių, įstengusių nuo pradžios sujudinti savo galingų priešų diplomaciją, o paskui ir gerai nuvarginti jų kariumenę.

Rudenį 62 metų sukilusiųjų laikraštyje *Ruch* pasirodė paliepimas, pagal kurį kiekvienas gyventojas turėjo užmokėti kovos reikalams tam tikrą pinigų sumą. Nieks negalėjo suprasti, kaip revoliucionistų komitėtas įstengs priversti tautą išpildyti tą savo paliepimą . . . Bet pasirodė, juog paprasčiausiu budu. Jauni žmonės važinėjo viešėdami ir įduodami raščiukus su komitėto parašais, kad tiek ir tiek tapo priimta. Ir visi mokėjo, tylėdami ir nedrįsdami nė žodžiu prieštarauti.

Kučinski rašo, juog visi mokėjo tada pinigų, bijodami atkeršijimo revoliucijoniško komiteto, bet jis užmiršta, juog pinigai buvo renkami tarp lenkų, kurie visi tikėjosi iškovoti sau laisvę, ypač pasitikėdami ant Prancūzijos pagelbos. . . . Bet Prancūzija tada meilinos prieš rusų valdžios ir padariusi dagi krataž pas vieną lenką, apsigyvenusį Paryžiuje, pristatė rusų ambasadaai visus raštus, pas jį surastus. Tokiu budu išdavė ir kelius, kuriais lenkai tikėjosi sau ginklus gabenti ir daug žmonių vardų, prigulinčių prie sukilimo.

Teip elgėsi prancūzai, kurie patįs buvo pridėję ranką prie sužadavimo tarp lenkų pasipriešinimo. Tas pavyzdys tebuna pamokslu ir mums lietuviams, kiek mēs galime svetimiems užsitikėti ir ko nuo jų laukti.

Burų vadovas Bota apgarsino po susitaikinimo su anglais tokį aplinkraščių:

„Atviras laiškas į visus tarnavusius tėvynei, kurie iki šiai dienai tikrai pildė savo priedermes, gindami savo kraštą ir savo žmones.

Draugai, broliai, tautiečiai!

Dėkavojame jums širdingai už jūsų narsumą ir paaukavimą to, kas jums buvo brangu ir miela. Dėkavojame jums už pildymą jūsų priedermių visame tame, kas pakėlė afrikanderių garbę.

Dabar patariame visiems nusilenkti prieš santaikos tiesas ir prieš naują valdžią. Nuo abiejų valdžių yra paskirta komisija, ką rupjįs medegišku padėjimu našlių ir našlaičių, kurių vyrai ir tėvai yra puolę kovoje už laisvę ir priderančias jiems tiesas ir kurių vardai niekuomet neišdils iš mūsų istorijos lapų. Prijaučiame visiems nelaimė prislėgtiems broliams ir prašome nuo Dievo jiems kantrybės, teip labai reikalingos pakėlimui sunkaus kryžiaus. Teipo-gi mūsų žmonoms ir vaikams norime čia pasakyti dėku už tai, kad įtengė teip narsiai pakelti visas nelaimes ir aukas. Dabar, kada santaika nutarta, nors ir ne toki, kurios troškome, bet pakelkime tą, ką mums Viešpats suteikė. Su gryna sąžine ištariame, kad mūsų tauta per pustrėčio meto pakėlė tokią kovą, kurios dar istorija nebuvo regėjusi. Paduokime dabar sau rankas kitoj kovoj, kurią turime pakelti, kovoj dvasiškoj, vardan pasikėlimo megiško. Stenkimės užstelti savyje visus kartumus, užmirškime, dovanokime, gydykime savo opas!“

Perskaičius tokį afrikanderių atsiskaukimą, atkreipkime kiekvienas akis į save ir pasiklauskime, kuomet ir mūsų dvasios teip subręs, kad ir mums butų už ką padėkavoti.

Spalėna.

Kaip praneša Nr. 302 „Russkija Viedomosti“, Peterburge esąs leistas naujoj žydiškoj kalboj (žargone) pirmas Maskolijoj draugijiškai-politiškas ir literatiškai-moksliškas laikraštis vardu „Der Freund“ (Draugas). Ikišiol tebuvo leidžiama išleisdinėt laikraščius tiktai senoviškoj žydiškoj kalboj, nesuprantamoji plačiai miniai; dabartinėj, žmonių kalboj teileisdavo maskolij valdžia išleisti tiktai viena, kitą knygą, brošurą.

Nr. 9 „Gazeta Handliowo Geograficzna“, išeinančioj Lvove, yra straipsnelis: „Lietuviai Suvienytose Valstijose“. Daugiausiai esą lietuvių Čikagoj (apie 20000 žmonių), Bruklne (apie 17000 žm.), Bostone (8000), Filadelfijoj (5000), Pitsburge (5000), Baltimorėj (4500), Senadoryj (4000). Esą gana daug ir yvairių lietuvių organizacijų ir draugysėių; vienoj tik Čikagoj esa 34 draugystės su yvairiausiomis užduotimis; be to da esančios 5 lietuvių organizacijos, išsišakojusios visoj Amerikoj. Lietuviai turį apie 30 savo parapijų, kurių turtas išnešas 500000 dolerių; bet visas šitas turtas airių vyskupų rankose; tik Bostono lietuviiai turį savo rankose vieną bažnyčią, išnešančią 40000 dolerių.

Nr. 290 „Russkija Vied.“ paduoda paimtas iš „Pravitelstvenny Viestnik“ žinias, kad šimet daugiau kaip 1/2 šimto paviečių vėl blogai užderėję, kituose visai blogai užderėję ir kad daugiau kaip 70 paviečių užderėjimas blogesnis už vidutinį, t. y. kad ateinančiais metais vėl Maskolijoj badmetis, vėl

20

ligos, marai,*) vėl pagaliaus neišvengiami baduolių sukilimai, kaip buvo pernai Ukrainoj. Reikia priminti, kad tiek paviečių, kuruose laukiamas badmetis, nurodo pati valdžia, ta pati valdžia, kuri da pradžioj spalijų mėnesio rašė, kad šimet, apskritai imant, neblogai užderėję, kuri stengiasi apdūmti žmonėms akis, kuri teleidžia garsinti žmonėms sulyg neužderėjimo tiktai oficiališkas žinias, pas kurią visas esą gerai tik čia truputį . . . Atsiūtinus šita, galima manyti, kad ateinančiais metais badmetis da didesnį plotą užims, negu šimet. Blogiausiai dalykai stovį Saratovo, Simbirsko, Samaros, Ufės, Orenburgo, Astrachaniaus, Pskovo, Tveriaus ir Vitebsko gub.; *Kauno* ir *Kuršo* gub. neužderėję kviečiai; Vydžemės gub. — kviečiai ir miežiai; Estijoj — kviečiai ir avizos. Mes nuo savęs da galime pridėti, kad nelabai užderėjo ir Vilniaus gub. *K. as.*

Paslaptinės Mintys.

Moloch's aukas punta;
Arimans nesnaudžia;
Sodoms-Gomors siunta;
Kain's broli baudžia;
Ormuzd' maž ką stengia;
Levitai vis engia . . .
Jehova jų piktas;
Ugnim priešus naiko;
Veršis aukso — diktas! —
Arons jų užlaiko . . .
Liucipierius trempia
Dievo net galybę, —

Žmones peklon tempia
Į smalos gilybę;
Atpirkėją svieto
Judošius parduoda,
Romai pelną duoda . . .
Žemę prizadėtą
Maiziesius jau mato . . .
Ormuzd' dirbt suskato:
Neron's daros galą . . .
Ereliai sušala
Šiaurėj, kur teip šalta:
N'ės juk sniegą baltą! —

Stoka vaikų literatūros

Pereituos metuos man teko girdėti, buk p. Žemaitė parašius vaikams pasiskaityti knygelę; gal tas jos darbas yra prisiūstas į spaudą? Męs norėtume žinoti, kokios vertės ta knygelė; jeigu būtų naudinga, tai rastųsi jos išleistojai.

Vaikams knygelių (išskiriant element. „A-iš-B“) beveik nėra, o jos jug šiandien yra gana reikalingos. Tėvai, norėdami protiškai lavinti savo mažutėlius vaikus, neturi tam tikrų rankvedžių; tuomet ypatingai inteligentiškos šeimynos (juo labiau, jeigu prisimaišę į šeimyną šiek-tiek svetimo kraujo) veikiau priversti naudotis iš svetimtautiškų rankvedžių (rusiškų ar lenkiškų) kas, žinoma, pasėja mūsų vaikeliuose negeistiną sėklą. Augant-gi mūsų lietuviškam, tautiškam susipratimui podraug auga ir reikalavimas dvasiško peno itin visų sąnarių lietuviškos šeimynos, per ką-gi labai svarbu yra jau jaunytėlėse širdise pasėti atsakančią sėklą.

Męs privalome rupintis apie vaikelius ne tik mokačius jau skaityti, bet ir apie tokio ugio, kaip nuo 3—6 metų amžiaus (kuriems mokantieji turi paskaityti), kurie augdami kaskart labyn pradeda atmerkti kudikystės akis, pradeda didelei žingeidauti apie viską, ką tik aplink save pamato, su dideliu žingeidumu klauso visokių pasakėlių, pamokinių, pasergėjimų, dainelių ir tą viską stengiasi susidėti į savo da neišlavintą, siaurą protą ir paskui tą-patį mėgsta daug syk atkartoti kitiems vaikams arba patiems auklėtojams. Geras lavinimas iš pat mažens be abejonės turi naudingas pasekmes ant tolesnio proto

*) 1902 m., anot „Pravitet. Viestn.“, 4 Ufos gub. paviečiuose cinga sirgo apie 24 tukstančiai žmonių.

lavinimo, tobulinimo. Užtai gi, kam tikrai rupi geras, naudingas ir prigimtoje dvasioje auklėjimas vaikų, būtinai privalo rimtai ir atydžiai tą dalyką apmąstyti.

Kaip turėtų būti sutaisyti toki rankvedžiai, apie tai gali paduoti nuomones pats vaikų auklėtojai, tėvai arba kitos ypatos, ką dažniausiai vaikų auginimą turi savo globoje ir po savo akių, ką nuolatos mato yvairius vaikelių palinkimus, laipsniavimą protiško lavinimosi ir t. t., ir tokias nuomones reikėtų išreikšti per liet. laikraščius, ant ko pasiremami mūsų gabesniejie literariški darbininkai galėtų sutverti lavinimui vaikų proto tam tikrus vadovėlius.

Ttl.

Vinco Kudirkos Paminklas.

24 d. Spalnio 1902 metų ant Naumiesčio kapų (Suv. gub.) tapo pastatytas paminklas daktarui Vincui Kudirkai.

Paminklas padarytas iš granito pavidale druto ažuolo, su nulaužta viršune ir daugybe matomų šaknių. Augštis paminklo be pastovo — 2 aršinu ir 10 colių. Ant vienos iš nulaužtų šakų kabo keturkampė akmeninė lentelė su tokiu parašu:

DAKTARAS

VINCAS KUDIRKA

gim. 31 XII 1858 † 16 XI 1899.

„Tegul saulė Lietuvos tamsumas prašalina
Ir šviesa ir tiesa mus žingsnius telydi,
Tegul meilė Lietuvos dega mūsų širdise,
Vardan tos Lietuvos vienybė težydi.

Vincas- Kapsas.“

Aptvaras paminklui vertybės 50 rub. yra paaukautas a. a. Elsbietos, bet dėl tųlų priežasčių negalėjo but iksiol pastatytas.

Atskaita pinigams.

a) *Iplaukimai.*

Paskutinės aukos:

L b k v s k	1 rub.	
Zig.	3 „	
N. N.	18 „	
	22 rub. =	47,52 mk.
Kuopa A. B. C. išleidimui publicistiškų raštų V. Kudirkos	40 rub. =	86,40 mk.
		133,92 mk.
Buvo (žr. „Varpas“ 3 ir 4 p. m.)		509,07 mk.
	Iš viso	642,99 mk.

b) *Išleidimai:*

1. Už paminklo padirbimą, nugabenimą ir pastatymą	220 rub.	
2. Už litarų iškalimą	14 „	
3. Už medaljoną	10 „	
4. Žygiai	7 „	
	251 rub. =	542,16 mk.
Lieka pastatymui aptvaro ir išleidimui V. Kudirkos raštų		100,83 mk.

Atskaita

„Varpo“, „Ukininko“ ir „Naujienu“ už 1902 m.

I. Išleidimas.

a) <i>Laikraščiai:</i>			
1.	„Varpas“	NNr. 1—12	1208,50
2.	„Ukininkas“	„ „	1186,37
3.	„Naujienos“	„ „	818,40
			3213,27
b) <i>Knygos:</i>			
1.	„Ne gadaj“		53,50
2.	Nebe pirmas		60,00
3.	Atminimai (iš „Naujienu“)		41,00
4.	Judošius (iš „Ukininko“)		33,00
5.	Apsireiškimas iš žemės gyvenimo (iš „Naujienu“)		75,00
6.	Vaidila (iš „Varpo“)		41,50
			304,00
c) <i>Atsisaukimai:</i>			
1.	Ginkime savo kūdikius		17,00
2.	Neapleiskime savo vaikų		21,00
			38,00
d) <i>Kiti raštai:</i>			
1.	Perspausdinimas atskaitos 1901 m		2,25
2.	Perspausdinimas Programo L. D. P.		10,00
			12,25
e) <i>Korespondencija ir raštų ekspedicija</i>			
			502,91
			502,91
g) <i>Yvairūs išleidimai:</i>			
1.	Korektura		80,00
2.	Žygiai		25,72
			105,72
i) <i>Redakcija:</i>			
1.	Redakatoriaus alga		1296,00
2.	Redakatoriaus pagelbininkui		205,20
			1501,20
k) <i>Pridengimas deficito 1901 m</i>			
			245,54
			245,54
			Iš viso mk. 5922,89

II. Įėmimas.

a) <i>Prenumerata:</i>			
1.	„Varpo“		419,26
2.	„Ukininko“		447,63
3.	„Naujienu“		352,54
			1219,43
b) <i>Pardavimas laikraščių pirmesniųjų metų</i>			
			187,59
			187,59
c) <i>Pardavimas knygų</i>			
			771,79
			771,79
d) <i>Apgarsinimai</i>			
			175,00
			175,00
e) <i>Aukos 1902-iems metams (žr „Varpo“ Nr. 2 š. m.)</i>			
			3569,08
			3569,08
			Iš viso įimta mk. 5922,89

17. II. 1908.

Administracija.

Aukos „Varpo“, „Ukininko“ ir „Naujienu“ reikalams. 1902 m.

Bajoro D. dėžėlė	20 rub.		
Grynos kalbos dėžėlė	4 „	50 kap.	
p. S. Mil.	10 „		
p. Riauč.	5 „		
	<hr/>		
	39 rub. 50 kap.	=	84,24 mk.
Marė	30 rub. — kap.		
Tamstos Tarnas	65 „ — „		
Iš pardavimo A B C	8 „ — „		
N.	5 „ — „		
	<hr/>		
	108 rub — kap.	=	233,28 mk.
Pr. M. 25 rub. = ...			54,00 mk.
			<hr/>
			371,52 mk.
Buvo (žr. „Varpas“ 1)			3197,56 mk.
		Iš viso	3569,08 mk.

16. II. 1903.

M. Saunus.

Atskaita moterų draugystės „Žiburėlis“ už 1901 m.

Surinkta:	Išleista:
Skolos sugražinta . . . . . 150 r. — k.	N. A . . . . . 89 r. 60 k.
Sąnaris A. N. . . . . 54 r. 15 k.	J. J. . . . . 181 r. — k.
„ O. V. . . . . 71 r. — k.	R. A. . . . . 80 r. — k.
„ A. U. . . . . 5 r. — k.	O. T. . . . . 10 r. — k.
„ E. O. . . . . 42 r. 10 k.	Kankiniams . . . . . 30 r. — k.
M. U. . . . . 30 r. — k.	N. R. . . . . 40 r. — k.
A. J. . . . . 259 r. — k.	U. A. . . . . 10 r. — k.
Viso labo 611 r. 25 k.	O. J. . . . . 55 r. — k.
	L. O. . . . . 5 r. — k.
	A. L. . . . . 140 r. 65 k.
	Viso labo 641 r. 25 k.

Skolos liko 1902 metams 30 rublių.

I kankintinius.

Dr. Šliupas prašo mus apgarsinti, kad jis malonėtų gauti kankintinių fotografijas ir jų trumpas biografijas, kurias jis ketina sunaudoti užbaigdamas rašyt Lietuvos istoriją.

Adr.: Dr. **Szliupas**, Phederal str. 328,
Philadelphia Pa. U.-S. America.

Rinkite pasakas

padavimus, burtus, mįsles, priežodžius, senovės dainas ir kt. ir siųskite ant adreso:

Dr. **Basanowicz**, à Varna, Bulgarie.

Atsakymai.

P-tis. „Iš Maskolijos“ ir „Lietuviai ir rusinai“ nusiųsta „D. B-ui.“ „Iš svetimų laikraščių“ (Žizn) nusiųsta į Ameriką, kadangi apie tą pat dalyką buvo rašyta „Varpe“ 12 p. m

M-lei. „D. B-ui“ siųskit tiesiog, ne per mus tarpininkystę.

Šalkatlvni. II. dalis iš apskatinėjimų „Stoka praktiškų mokyklų“ (apie Margį) ir epillogas prie to apskatinėjimo nusiųsta į Amerika.

Makrickų Antaninai. Burtus (iš viso 22) pasiuntėme D-ruį Basanavyčiui.

V. P. „Sakalo giesmė“ taps sunaudota.

Vytiniui. „Vardan teisybės“ tilps Nr. 4.

Tupikiui. Kritika koresp. p. Botkočio tilps N. 4.

Tamstos tarnui. „Dvarponio skolos Kauno gub.“ gavome.

K-as. Zinias „Skolos Kauno gub. žemės“ gavome.

B. Erellui. Męs gavome 3 Tamstos atsišaukimus: 2 per p. L. 1 per „Lietuvos“ Red. Klausimas apie servititus ir „dvarų dalybos“ yra svarbus, bet męs galime tą klausimą aiškinti tik išleisdami tam tikrus raštus, o ne tvėrdami tam tikrą komisiją arba „administraciją“. Prisiidėti prie valdžios paskirtos komisijos tai svajojimas, ir nēr ką ant to reikalo nē pinigus rinkti.

Antras Tamstos užmanymas „parašyti ukinikų istoriją maskoliškoje kalboje dėl padavimo pačiam carui“ teip kaip ir pirmasis — svajojimas. Tamista, matyt, nepažįsti valdžios, jei tikiesi galėsiąs ją pamokinti ir pertikinti . . .

Trečią — ilgąjį atsiliepiimą peržiūrėsim.

— „Pravo“ Nr. 1 š. m. ir hektografuotą atsiliepiimą gavome. Ačiu

Išsiųstos į Am. ellės: 1. „Teriouas prie vargdienio“, 2. „Gaila man labai“ 3. „Ant naujų metų“ — *Liepuko*, 4. „Spindulys vilties“, 5. „Mirštąs kareivis“ — *Tilviko*, 6. „Kaliniui“ — *Ramundlio*, 7. „Daina“ — *Vuoslio*.

Apgarsinimai.

Šiuomi pranešu garbingiems tautiečiams, joguei aš persikėliau iš Rokaikių į Tilžę ir įsteigiau

lietuvišką knygų ir laikraščių pardavinyčią

Tilžėje, Fabrikstr. 27, priešais katalikų bažnyčią.

Kataliogą (naujausį) nuo 425 knygų prisiunčiu reikalaujantiems, prisiunčiant pačto markėms 5 ct. iš Amerikos, 10 kap. iš Lietuvos, 2¹/₂ d. iš Anglijos.

M. Saunus

Tilsit (Ostpreussen), Fabrikstr. 27.

1903 metams

Naujas Kalendorius

su daugybe naudingų pamokinių ir skaitymų tika išėjo iš po spaudos. Sutaisė P. M. pp. 162. Gaunamas pas

M. Saunus, Tilsit, Fabrikstrasse 27.